

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
PODSEKRETARZ STANU

Warszawa, dnia 10. 07 2012 r.

BM-1-071-625/12/3

DSO-I-071-12/12

p. R. Rojek
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 12.07.12 za
nr. 613T podpis: *[Signature]*

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 11.07.12.
nr. 3353 podpis: *[Signature]*

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Odpowiadając na pismo z dnia 4 czerwca 2012 r., nr BPS/043-13-500/12, przy którym został przesłany tekst oświadczenia złożonego przez panów Senatorów Grzegorza Wojciechowskiego, Marka Martynowskiego, Andrzeja Pająka i Bogdana Pęka podczas 13 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 30 maja 2012 r., w sprawie licznych skarg ojców walczących o swoje prawa do spotkań z dziećmi, uprzejmie przedstawiam co następuje.

Nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wprowadzona ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. - o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 12 grudnia 2008 r., Nr 220, poz. 1431), która weszła w życie z dniem 13 czerwca 2009 r., objęła swym zakresem przepisy odnoszące się do pochodzenia dziecka, jak też władzy rodzicielskiej, kontaktów rodziców i dzieci, stosunków alimentacyjnych między wskazanymi podmiotami i zastępczej pieczy nad dzieckiem.

Nowelizacja wprowadziła szereg rozwiązań prawnych mających na celu zapobieżenie dyskryminacji któregoś z rodziców w zakresie praw i obowiązków wynikających z faktu rodzicielstwa.

I tak wskazać należy na przyjęcie unormowania przyznającego mężczyźnie legitymację procesową do wytoczenia powództwa o ustalenie ojcostwa (art. 84 k.r.o.). Po nowelizacji art. 84 k.r.o. w procesie o ustalenie pochodzenia dziecka zarówno matka dziecka, jak i domniemany ojciec mogą występować w charakterze powoda albo pozwanego. Nowelizacja z 6 listopada 2008 r. ustanowiła jednakowe zasady co do nabycia władzy rodzicielskiej przez matkę i ojca w razie sądowego ustalenia macierzyństwa i ojcostwa oraz zasady nabycia władzy rodzicielskiej ex lege w razie ustalenia pochodzenia dziecka.

Kolejnym rozwiązaniem świadczącym o jednakowym traktowaniu matek i ojców jest możliwość orzeczenia przez sąd w wyroku ustalającym pochodzenie dziecka o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców (przepisy art. 107, 109, 110 i 111 k.r.o. są stosowane odpowiednio).

Przepis art. 107 k.r.o. jednolicie traktuje rozłączenie rodziców bez względu na istnienie lub nieistnienie między nimi w chwili orzekania albo w przeszłości związku małżeńskiego i dotyczy zarówno małżonków nie pozostających we wspólnym pożyciu, jak i małżonków będących w faktycznej separacji. W celu wykluczenia pochopnych rozstrzygnięć pozostawiających pełnię władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom nie będącym ze sobą we wspólnym pożyciu, ustawodawca przewidział, podobnie jak w przypadku rozłączenia małżonków w następstwie orzeczenia rozwodu (art. 58 § 1a zd. 2 k.r.o.), pozostawienie pełnej władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom wtedy, gdy przedstawią sądowi zgodne z dobrem dziecka pisemne porozumienie o sposobie jej wykonywania i utrzymywaniu kontaktów przy jednoczesnym zaistnieniu podstaw do przyjęcia, że rodzice będą współdziałać w sprawach dziecka (tzw. pozytywna prognoza). Wprowadzenie do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego „porozumienia małżonków” – art. 58 §1 k.r.o. i „porozumienia rodziców” – art. 107 k.r.o. stanowi urzeczywistnienie zasady nr 6 załącznika do Rekomendacji nr R(84) z 28 lutego 1984 r. w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej przyjętej przez Komitet Ministrów Rady Europy.

Ta nowatorska metoda kształtowania orzeczenia o władzy rodzicielskiej polega na wspólnym przygotowaniu przez rodziców porozumienia co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozwodzie.

Sąd ma obowiązek uwzględnienia tego porozumienia po ustaleniu, iż jest ono zgodne z dobrem dziecka, co nie przesądza o pozostawieniu obojgu rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej. Przesłankami koniecznymi dla pozostawienia obojgu rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej są: zgodny wniosek stron, przedstawienie porozumienia, wystąpienie okoliczności uzasadniających oczekiwanie, że rodzice będą współdziałać w sprawach dziecka, a ponadto stwierdzenie przez sąd, iż pozostawienie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom jest zgodne z dobrem dziecka.

Wskazać również należy na przepis art. 113 § 1 k.r.o., który stanowi, że niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów.

Przepis art. 113 § 2 k.r.o. zawiera katalog elementów kontaktów z dzieckiem obejmujący, po pierwsze, pobyt z małoletnim, w którego zakres wchodzi odwiedziny, spotkania, zabieranie go poza miejsce jego stałego pobytu, po drugie, bezpośrednie porozumiewanie się, po trzecie, utrzymywanie korespondencji oraz, po czwarte, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej.

Katalog ten ma charakter otwarty, ale zawiera najważniejsze składniki kontaktów z dzieckiem i ma za zadanie ułatwić formułowanie rozstrzygnięcia sądowego, dotyczącego tej materii.

Podstawowe zasady regulowania kontaktów określono w art. 113¹ § 1 k.r.o., który zawiera reguły ustalania sposobu utrzymywania kontaktów z dzieckiem, stanowiących bardzo ważny element życia rodzinnego, nawet gdy związek między rodzicami został zerwany.

Przepis ten dotyczy najczęstszego, typowego przypadku, w którym dziecko przebywa stale u jednego z rodziców. W takiej sytuacji przyjęto jako zasadę, że rodzice określają wspólnie sposób utrzymywania kontaktów z małoletnim. Rodzice powinni kierować się dobrem dziecka i brać pod uwagę jego rozsądne życzenia (art. 95 § 4 k.r.o.).

W praktyce wielu rodziców z powodzeniem i bez ingerencji sądu reguluje utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i taka sytuacja powinna stanowić regułę. Dopiero w sytuacji, gdy zainteresowani nie mogą osiągnąć porozumienia, sprawę powinien rozstrzygać sąd opiekuńczy.

Odnosząc się do wyrażonego w oświadczeniu poglądu, że polskie sądy nie znajdują zrozumienia co do potrzeb ojców, w zakresie ich czynnego uczestniczenia w wychowywaniu dziecka pragnę podkreślić, że katalog elementów kontaktów z dzieckiem obejmujący pobyt z dzieckiem, bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji oraz korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość ma charakter otwarty i zawiera jedynie najważniejsze składniki tych kontaktów.

Obecne uregulowanie kontaktów z dzieckiem, jako odrębnego od władzy rodzicielskiej prawa rodziców, usunęło przyczynę poważnych problemów w praktyce stosowania prawa rodzinnego, dotyczących sytuacji, w których rodzice nie są pozbawieni władzy rodzicielskiej, zaś dobro dziecka uzasadnia ograniczenie bądź zakazanie im osobistej styczności z dzieckiem.

W celu zabezpieczenia i gwarancji wykonywania postanowień o kontaktach z dziećmi przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dają możliwość wystąpienia przez uprawnionego

do sądu opiekuńczego z wnioskiem o przymusowe odebranie dziecka w oparciu o przepisy art. 598¹ i następne k.p.c., bądź z wnioskiem o egzekucję widzeń w trybie art. 1050 k.p.c. lub 1051 k.p.c. Wybór postępowania zależy wyłącznie od wierzyciela, sąd bowiem w wyżej wymienionych sprawach nie działa z urzędu.

W sytuacji uznania wniosku o wydanie dziecka za zasadny sąd w postanowieniu określa termin, w jakim zobowiązany powinien oddać je wnioskodawcy. W razie nie zastosowania się do postanowienia przez rodzica zobowiązanego, sąd na wniosek uprawnionego rodzica zleci kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie dziecka, zgodnie z art. 598⁶ i następne k.p.c. Natomiast w przypadku uwzględnienia wniosku złożonego w trybie art. 1050 k.p.c. lub 1051 k.p.c., sąd ma możliwość nakładania na zobowiązanego rodzica kary grzywny.

Należy przy tym podkreślić, że uniemożliwienie utrzymania właściwego kontaktu osobistego pomiędzy rodzicem a dzieckiem narusza w zasadzie interes małoletniego i może stanowić przyczynę uzasadniającą zmianę prawomocnego postanowienia regulującego wykonywanie władzy rodzicielskiej (art. 577 k.p.c.).

Ponadto warto dodać, że sprawy dotyczące kontaktów z dzieckiem są badane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w kontekście ewentualnego naruszenia artykułu 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, na mocy którego każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego. Zasadniczym celem artykułu 8 konwencji jest ochrona jednostki przed arbitralnym działaniem władzy publicznej. Z jednej strony na państwie, w ujęciu negatywnym, spoczywa obowiązek niepodejmowania działań, które utrudniają wykonywanie przez członków rodziny ich praw, z drugiej strony wskazuje się na pozytywne zobowiązanie państwa do skutecznego zapewnienia „poszanowania życia rodzinnego”.

Rola ETPC ogranicza się do oceny zgodności z wymogami konwencji działań władz krajowych, podejmowanych w związku z umożliwieniem kontaktów skarżących z dzieckiem. Przedmiotem tej oceny jest sprawdzenie, czy środki podejmowane przez władze krajowe w celu zagwarantowania skarżącym korzystania z przysługujących im praw były odpowiednie i wystarczające. Trybunał podkreśla, że obowiązek władz krajowych podejmowania środków umożliwiających kontakt rodzica z dzieckiem po rozwodzie nie jest absolutny i zależy od okoliczności konkretnej sprawy. Ponadto dokonując oceny, czy niewyegzekwowanie postanowień o kontaktach z dzieckiem stanowiło naruszenie prawa do życia rodzinnego, należy sprawdzić, czy prawidłowo wyważone zostały interesy wszystkich

stron: dziecka, matki i ojca. Zachowanie równowagi pomiędzy interesami osób zaangażowanych w konflikt, a interesem ogółu, który z reguły polega na zapewnieniu poszanowania rządów prawa wymagane jest zarówno w aspekcie negatywnym, jak i pozytywnym (decyzja ETPC z dnia 14 marca 2006 r. w sprawie D v. Polska, skarga nr 82115/02).

W kontekście powyższego stwierdzić należy, że obowiązujący porządek prawny zapewnia równoprawne wykonywanie zarówno przez ojców, jak i matki ról rodzicielskich, w tym w zakresie dochodzenia, jak i egzekwowania niezależnego od władzy rodzicielskiej prawa do kontaktów z dzieckiem.

Minister Sprawiedliwości sprawuje nadzór administracyjny nad działalnością sądów polegający na zapewnieniu odpowiednich warunków techniczno-organizacyjnych i majątkowych funkcjonowania sądów oraz zapewnieniu właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądów, zaś czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie są niezawisli.

Zarządzenie przez Ministra Sprawiedliwości przeprowadzenia lustracji sądu lub wydziału, bądź przeprowadzenia lustracji działalności nadzorczej prezesa sądu możliwe jest w przypadku stwierdzenia istotnych uchybień w działalności administracyjnej sądu lub niewykonania przez prezesa sądu apelacyjnego obowiązków nadzorczych oraz wydanych zarządzeń.

Z pozdrowieniami

Grzegorz Wątejko